

Výstava
projektu
**Schola
Fidentiae**
a
Církevního
gymnázia
Plzeň

PŘÍBĚH IMRICHA HORVÁTHA

foto: archiv rodiny
Horváthových

**ROMSKÉHO VOJÁKA, KTERÝ
ZA BOJŮ NA DUKLE DOSTAL
NĚKOLIK VYZNAMENÁNÍ
A PAK UPADL
V ZAPOMNĚNÍ**

ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH

IMRICHA HORVÁTHA

1912

narozen v Seně
u Košic 16leté
Anně Horváthové

1934-36

dvouletá vojenská
služba v Košicích
u pěšího pluku

padl do zajetí
sovětské armády
a byl přiřazen
k československé
vojenské jednotce
v ruském Buzuluku,
absolvoval
parašutistický kurz a
byl přiřazen do 2. čs.
výsadkové brigády

1942

povolán do maďarské
armády a vyslán na
východní frontu

1943

bojoval v karpatsko-
dukelské operaci
na podporu
Slovenského
národního povstání,
utrpěl průstřel
levého stehna
a následně padl
do německého zajetí

po osvobození působil
v jednotkách UNRRA,
v rámci transportu
materiální pomoci se
dostal zřejmě i do USA

1944

1945

1950

přestěhoval se do Plzně, kde pracoval v
lokomotivce n. p. Škoda (v letech 1951 -
1965 Závody V. I. Lenina)

zemřel v Plzni,
kde je pohřben **1977**

CESTY

IMRICHA HORVÁTHA

1 Maďarsko, které bylo spojencem Hitlerova Německa, zabralo oblast Košicka. Imrich Horváth byl povolán do maďarské armády a následně v boji zajat sovětskou armádou.

2 Sovětský svaz umožňoval některým zajatcům z bývalého Československa vstoupit do Československého armádního sboru, který bojoval na východní frontě po boku SSSR. Tak se Horváth dostal do československé výsadkové jednotky.

3 Během karpatsko – dukelské operace utrpěl vážné zranění nohy a v polní nemocnici byl zajat Němci.

4 Po osvobození působil v organizaci UNRRA, která se věnovala distribuci materiální pomoci zemím poškozeným válkou.

„DRUHÝ ŽIVOT“ IMRICHA HORVÁTHA

Imrich Horváth a jeho životní příběh byl zapomenut. V srpnu 2016 jej po panelové diskuzi k Památnému dni romského holocaustu Růžena Ďordřová zmínila redaktorce Českého rozhlasu, kterou ihned zaujal. Paní Ďordřová jí proto nastínila celý příběh tak, jak si jej pamatovala z vyprávění své matky. Přitom nevědomky uvedla data a letopočty ze života svého strýce nepřesně.

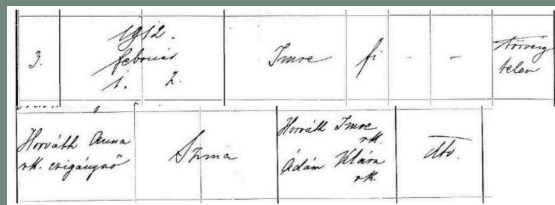
Československý válečný kříž 1939, Pamětní medaile Československé armády v zahraničí, Dukelská pamětní medaile, vystaveno v Muzeu romské kultury v Brně

Životní příběh Imricha Horvátha potvrdil také následný archivní výzkum, na němž se mj. podíleli pracovníci Vojenského historického archivu. Výsledky výzkumu zveřejnil na jaře následujícího roku německý novinář Marcus Pape, který se v Česku věnuje otázce diskriminace a rasismu.

Příběh Roma bojujícího na Dukle vzbudil v posluchači Českého rozhlasu pochybnosti, protože nezapadá do standardního vnímání historických událostí. Je potřeba mluvit o tom, že i romští vojáci byli zapojeni do boje za svobodu našeho území.

Redakci Českého rozhlasu se po odvysílání rozhovoru ozval rozzuřený posluchač, který paní Ďordřovou obvinil z úmyslné lži, a hrozil jí žalobou.

Růžena Ďordřová se vydala za příbuznými, aby fakta z rozhovoru ověřila. Písemnou dokumentaci o vojenských zásluhách svého strýce už sice nenašla, ale objevila některá vyznamenání. Ta jsou důkazem, že boje na Dukle opravdu absolvoval.

Záznam o narození Imricha Horvátha, Kniha narození matričního úřadu Seňa, sv. 4, roč. 1912, s. 89.

KOMENTÁŘ Imrich Horváth bojoval na Dukle i v americké armádě. Hledáme všechny, kteří mohou objasnit jeho osud

Markus Pape 21. února 2017 Čtení na 2 minuty Read in English

Bitva o Dukelský průsmyk (Ilustrační FOTO)

Výzva Markuse Papeho, Romea.cz, 21. 2. 2017

KDO JE RŮŽENA ĎORĎOVÁ

Růžena Ďorďová se narodila roku 1964. Imrich Horváth byl její strýc, matčin bratr. Její otec zemřel, takže se o ni a jejích 6 sourozenců starala její matka sama. Vyučila se pletačkou v podniku Elite Varnsdorf, kde poté pracovala.

Továrna po roce 1989 zkrachovala. Růžena tehdy přišla o práci a snažila se získat novou jinde. Tam ji odmítli kvůli jejímu romskému původu. Ředitel dílny jí řekl: „*Než abych zaměstnal jednu cigošku, radši zaměstnám deset bílých, kteří nebudou plnit normy jako vy.*“

Tato událost jí změnila pohled na svět, protože původně prý sama odsuzovala nezaměstnané Romy, nyní si ale uvědomila, jak rasistický svět je. Ačkoli nejprve zvažovala, že to vzdá, rozhodla se pro rekvalifikační kurz na pomoc druhým a stala se terénní pracovnící pro Šluknovský výběžek.

Sociálním službám se věnuje dodnes. Nyní pracuje s bezdomovci v Azylovém domě sv. Terezie v Praze. Spoluzakládala také spolek Schola Fidentiae – Škola s(ebe)vědomí.

Také se účastnila protestů a pochodů za zbourání prasečáku tam, kde stával romský koncentrační tábor Lety. Zaměstnanci prasečáku s tím nesouhlasili, ale nakonec byl zbourán a dnes tam stojí památník.

S Růženou Ďorďovou jsme se sešly 5. 11. 2024. Příběh jejího strýce, Imricha Horvátha, nám celý převyprávěla osobně a společně jsme navštívily jeho hrob, který je celkem poničený, protože na hřbitově káceli stromy a několik hrobů tak zaniklo.

Z VYPRÁVĚNÍ RŮŽENY ĎORĐOVÉ

Když jsem nastoupila do první třídy, chytli mě a odvezli i se sestrou pryč. Objevily jsme se v Teplicích v dětském domově. Nevěděly jsme, kde jsme, kdy uvidíme mámu, jestli pro nás přijede. Vzali nás pak do koupelny a svlékli do naha. Musely jsme tam stát a prohlíželi si nás celý dětský domov. Naší mámě o tom tenkrát nic neřekli - zatajovali jí, kde jsme. Když se jí povedlo nás vypátrat, jezdila za námi skoro každý víkend.

Byla to jediná máma, která za dětmi do toho domova jezdila. Vždy, když přijela, jsem se k ní skoro nedostala - každý doufal, že to je jeho maminka. I ostatní děti na její příjezd vždy čekaly. Matce se poté povedlo dostat nás zpět domů, ale až po dvou letech. To mi bylo už devět let. Nedůvěra vůči státu je pak pochopitelná - nikdy jsme nevěděli, zda si zase najdou záminku a třeba nás seberou mámě.

Když se strejda vrátil, zůstal s mámou zamčený v ložnici. Nikdo k němu nesměl, nechtěli, abychom to slyšeli. Na stěně jsme měli tenkrát svatý obrázek, vždy nad postelí. Tomu svatému obrazu jsme věřili a ctili ho více než kostelního faráře. Vždy, když jsme od někoho chtěli znát pravdu, musel člověk kleknout před tím obrazem a pravdivě se přiznat. A strejda si tenkrát před něj klekl a přísahal mámě, že v životě nespáchal to, za co byl obžalovaný. Máma mu v tom věřila - což i my, protože jsme věděli, že ten obraz je pro něj více než soud. Později jsem dostala do rukou i soudní spisy, za co strejda seděl. Několikrát jsem je četla - nesrovnalosti tam byly už od začátku. Nakonec jsem je odhodila a byla si jistá, že strejda musel mít pravdu. Věřila jsem mu taky.

Bylo to tenkrát, když máma onemocněla, hodně. Přivolali k ní doktora. On se na ni podíval a řekl: Přijíždějí Němci, měla byste se sebrat a utéct do lesa. Máma si tedy večer vzala deku a opravdu tam utekla - a poznala partyzány, se kterými se stýkala až do konce války. Když poté museli jít do boje, vrátila se zpátky do vesnice.

Poté, co strejda zemřel, jsme šli do jeho podkrovního bytu. Máma mi řekla, abych se podívala z okna, a já viděla, že jsou tam dvě auta a u nich stojí chlapi v černém oblečení. Na to se máma vyděsila, že prý musíme rychle pryč.

Jediné, co z bytu stihla vzít, byla krabice schovaná pod prknem ve skříní. Pak jsme utíkali pryč, až na nádraží. Tam si nás k sobě posadila a zdůrazňovala, že o tom nesmíme mluvit - jinak to bude zlé. Pokud o ni nechceme přijít, musíme o všem mlčet. Druhý den si pro mámu stejně přijeli a vzali ji k výslechu na policii.

Právě v té krabici jsme poté našli jeho vyznamenání. Máma vždy doufala, že jednou, až bude lepší doba, budou tato vyznamenání někde vystavená za vitrinou.

Z VYPRÁVĚNÍ RŮŽENY ĎORĐOVÉ

Jednou jsme šli na pohádku do kina a zastavili se na pití v hospodě. Najednou přijeli policajti, tři auta, a sebrali odtamtud jednoho pána. Máma nás rychle schovala za závěsy u okna. Toho pána odvedli, najednou zmizel a už o něm nikdo neslyšel. Mama vždycky říkala: „Budte ticho, holky, nikomu nic neříkejte, nebo se objevíte v dětském domově a já ve vězení. Vyberte si, co chcete.“

Můj strejda bojoval a věděl, za co bojuje. Dnes bojujeme a nevíme za co. Bojujeme neustále: ve vládě, senátu, v zaměstnání, v rodinách. Všude. Ten boj nikdy nekončí. Člověk si to ani neuvědomuje - celý život za něco bojuje. Chceme se prosadit, chceme něco dokázat, chceme něco říct. Až za vlastní slovo musíme bojovat. Ale strejda a další vojáci ve válce bojovali za osvobození - bojovali za něco, co mělo doopravdy smysl.

Dávám lidem najevo, že člověk musí být obezřetný, aby se to nevrátilo, aby se zpět nevrátily všechny ty hnusné věci, co se děly. Protože když se člověk nejednou ocitne v davu lidí, kteří na vás řvou - i přes váš pocit svobody - "cigáni do plynu", uvědomíte si, že něco není v pořádku.

Já se vůbec nedivím, že mnoho Romů leží doma na gauči. Vždyť dennodenně se nechat ponižovat a toto poslouchat jen proto, že chce práci, to se nedá zvládnout. A já jsem přišla domů a celý den, celou noc jsem brečela. Ale ráno jsem se zvedla a šla jsem znovu. To je asi ten rozdíl. Někteří lidé se nechtějí nechávat neustále ponižovat. Raději jdou na ten úřad pobírat dávky. A i takovým lidem jsem se snažila pomáhat. Už jsem se neptala, proč nemají sílu hledat práci, rozuměla jsem jim.

Dozvěděla jsem se o koncentračním táboře Lety, o kterém jsem do té doby nic netušila. Za komunistů na jeho místě postavili prasečák - abychom se nedozvěděli, co se tam dělo, že tam byl nějaký tábor. Přitom byli i lidé, kteří to přežili a něco o tom věděli. Ale nechtěli o tom mluvit, nebo spíše nemohli, báli se. A tak jsme dělali protesty, pochody, chtěli jsme ten prasečák zlikvidovat, ten tam neměl co dělat. Zaměstnanci na nás řvali, nadávali nám, že si nenechají sebrat práci. Ale povedlo se nám to - a dnes na jeho místě stojí památník, upomínající právě na ten koncentrační tábor.

Neměla jsem páru, dokud nepřišly demonstrace proti Romákům ve Varnsdorfu, kde jsem žila. Ten dav dokázal dělat neuvěřitelné věci. Byly tam z ničeho nic tisíce lidí. Museli přijet pražští policisté na koních, brát stříkačky, aby mohli zachránit 30 Romáků, proti kterým tam stáli učitelé, kteří je učí, lékaři, kteří je léčí, a před domem na ně křičí "cigáni do plynu".

Tam jsem si uvědomila, že to je válka. Ale pomoc přicházela z Prahy - vysokoškoláci, studenti středních škol. Až na základě jejich zájmu se ten demonstrující dav rozešel. To byla naše záchrana. Ale my jsme pak museli vodit děti do školy. Do školy za učitelkou, která tam předtím stála a křičela na nás: „Cigáni do plynu! Všechny je tam hodte!“

NAŠE MYŠLENKY K PŘÍBĚHU

Osudy Imricha Horvátha v letech 1942–1945 nám tak trochu připomínaly dobrou filmovou zápletku. Jenže jsme měli před sebou reálný příběh člověka, který prožil závěrečné roky druhé světové války v maďarské armádě, v sovětském zajetí, v československé výsadekářské brigádě a pak ještě v německém zajetí.

Předtím, než jsme se s tímto příběhem seznámili, nás nenapadlo, že v odboji nebojovali pouze Češi a Slováci, ale i příslušníci menšinových národností, jako například Romové. Všichni tito vojáci významně přispěli k obnově Československa během kritických momentů druhé světové války. Přestože jejich odvaha a zásluhy nebyly o nic menší než u ostatních vojáků, jejich příběhy často zůstaly zapomenuty nebo byly zlehčovány.

V příběhu jsme objevili spoustu „bílých míst“, někdy jsme dokonce měli dojem, že toho o Imrichu Horváthovi víc nevíme, než víme. Hodně nám scházely především jeho osobní vzpomínky, které se nezachovaly. Přijetí toho, že minulost nemůžeme nikdy poznat úplně, není mnohdy vůbec jednoduché.

Zkoumali jsme, za jakých okolností byla udílěna vyznamenání, která Imrich Horváth získal. Nejvýznamnější z nich, Československý válečný kříž 1939, byl udělován „za osobní statečnost před nepřítelem, úspěšný čin výkonný nebo velitelský a jiné záslužné bojové činy, při kterých byli dotyční vystaveni nebezpečí života nebo život obětovali“. Pro neteř Imricha Horvátha Růženu Ďordřovou je velmi důležité, že jsou strýcova vyznamenání vystavena veřejnosti v Muzeu romské kultury v Brně.

Zaujalo nás také uvěznění Imricha Horvátha v 70. letech. Tehdy byl obviněn z úmyslného popálení své družky, sám vinu odmítal, soudní spis obsahuje mnoho nesrovnalostí. Zkoumali jsme, jak tato část životního příběhu ovlivňuje naše uvažování o předchozích životních osudech Imricha Horvátha. Postava hrdiny z dukelských bojů získala v našich představách povážlivé trhliny, a tak jsme v obecnější rovině diskutovali, kdo je pro nás hrdina.

„Hrdina je pro mě člověk, který koná nějaké skutky, kdy nepřemýšlí nad sebou a svým blahem, ale nad ostatními. Je schopný obětovat to, co mu je drahé a co je pro něj výhodnější, v některých případech i svůj život.“
Jitka Veselá

Zásadní pro nás bylo osobní setkání s Horváthovou neteří Růženu Ďordřovou, které nám umožnilo celý příběh nahlédnout plastičtěji. Kromě vyprávění o rodině jsme se dozvěděli také o sérii protiromských demonstrací ve Varnsdorfu v roce 2011, kvůli kterým paní Ďordřová nakonec opustila Šluknovský výběžek a přesídlila do Prahy. Tak výrazné protesty proti romské menšině z doby před čtrnácti lety nás zaskočily.

Maya Hladká (7.B), Jitka Veselá (7.B), Zuzana Horká (6.A), Jana Varačková (6.A), Mgr. Kateřina Jonášová, ve šk. roce 2023/24 také Antonín Horvát (6.A)

VAŠE MYŠLENKY

K PŘÍBĚHU IMRICHA HORVÁTHA

Co vás v souvislosti s příběhem napadlo?
Jaké pocity ve vás příběh Imricha Horvátha vyvolal?
Co je v příběhu důležité?
Byl podle vás Imrich Horváth hrdina? Proč ano/ne?